

Дієприкметник

Особлива форма дієслова, яка виражає ознаку предмета за дією або станом і відповідає на питання *який? яка? яке? які?*

Дієприкметники мають дієслівні ознаки виду, часу; бувають активні і пасивні; як прикметники, змінюються за родами, відмінками, числами.

Початкова форма – називний відмінок однини чоловічого роду.

У реченні : узгоджене означення; безособові форми на *-но, -то* – присудок у безособових реченнях.

- **Стан дієприкмет- ників**
- **Активні**
 - (ознака предмета за його ж дією):
 - *палаючі стени, почорніла ягода*
- **Пасивні**
 - (ознака предмета за дією над ним):
 - *засмалені сонцем, написаний юнаком*

Дієприкметниковий зворот

**Це дієприкметник разом із залежними
словами.**

*Мої дні течуть тепер серед степу, серед
долини, наливої золотим хлібом.
(М.Коцюбинський)*

Теперішній час: основа дієслова тепер. часу + -уч-(-юч-), -ач-(-яч-):
печуть-пекучий біль, тремтять – тремтяча рука.

Минулий час: основа інфінітива + -л-:
достигнути -достиглий

Минулий час: основа інфінітива + -н-(-ен-, -єн-), -т-:
зібрати- зібраний
бачити-бачений
забути- забутий

- Написання НЕ
- з дієприкметниками

• Окремо

- **1. Якщо дієприкметник має залежне слово:**
 - *Не политі ніким квіти.*
- **2. Коли є протиставлення:**
 - *Костюм не шитий, а в'язаний.*
- **3. Коли дієприкметник виступає в ролі присудка:**
 - *Сад не посаджений.*

• Разом

- **1. Якщо дієприкметник не має при собі залежних слів:**
 - *невикопана картопля;*
 - *неполиті квіти.*
- **2. Якщо дієприкметник утворений від дієслів, що пишуться з недо- разом:**
 - *недобудований, недоспіваний.*

Безособові дієслівні форми на –НО, –ТО.

У сучасній українській мові вживаються дієслова на –но, –то, які виступають присудком в односкладному безособовому реченні:

Проса покошено. (М.Рильський)

Безособові дієслова на –но, –то не відмінюються ні за числами, ні за відмінками, ні за родами. Ці форми утворити від кожного пасивного дієприкметника із суфіксом –н(ий), –т(ий):

збудований- збудовано,

забутий –забуто.

• **Н і нн у дієприкметниках**

- **У суфіксах дієприкметників пишеться тільки одна н :**
 - *нескінчений роман, зроблений якісно, визнаний всіма, сказане слово.*
- **Увага! Дієприкметники слід відрізнити від прикметників дієприкметникового походження, які мають наголошені суфікси –анн-, -янн-, -енн- і пишуться з нн:**
 - *невблаганна доля, невпізнаний край,*
 - *незбагнений вчинок.*

Тестові завдання

1. Укажіть дієприкметники:

- а) оновлений; в) засипаний;
б) пекучий; г) улюблений.

2. Укажіть дієприкметники, утворені від дієслів доконаного виду:

- а) заспокоєний; в) розчервонілий;
б) обговорюваний; г) обговорений.

3. Укажіть дієприкметники минулого часу:

- а) списаний; в) створюваний;
- б) створений; г) оцінюваний.

4. Укажіть речення, в яких дієприкметники виконують роль означення.

- а) Трави давно вже скошені.
- б) Розпалена, потріскана земля просить дощу.
- в) Мати поклала на коліна натруджені руки.
- г) Діти були втомлені далекою дорогою.

5. Укажіть речення, в яких дієприкметники виконують роль присудка.

- а) Діти ознайомлені з правилами бібліотеки.
- б) Набігають одна на одну розбурхані хвилі.
- в) Земельні ділянки вже всі поділені.
- г) Навчальні кабінети обладнані за сучасними вимогами.

6. Укажіть речення з дієприкметниковими зворотами.

- а) Кожна рослина закоренилася в суху, місцями вже потріскану землю (О. Гончар).
- б) Поруч із сосною росла шолудива, покручена деревесним паралічем сосонка (Ю. Збанацький).
- в) Ця сосонка доп'яла вершечком до того місця, де рясніло сухе зламане суччя (Ю. Збанацький).
- г) Хозари, присоромлені, вернули у свою державу (А. Лотоцький).

1. Створити речення за поданими схемами-моделями

2. Визначити морфологічні ознаки та синтаксичну роль дієприкметника

Гра "Нотослів'я"

ВІКТОРИНА

ЯК

не печений
реп сований
за новане
роз рбована
 яний

Поясніть лексичне значення другого слова, складіть із ним речення

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

**Скласти монологічне
висловлювання на
тему “Яку роль відіграє
мистецтво у вашому
житті?”**